

HET PERSONEN- EN FAMILIERECHT
EEN BENADERING IN CONTEXT

Het personen- en familierecht

Een benadering in context

Frederik Swennen

m.m.v. Charlotte De Mulder en mr. Jolien Van den Sande

Achtste, herziene uitgave

INTERSENTIA

Antwerpen – Gent – Cambridge

Het personen- en familierecht. Een benadering in context.
Achtste, herziene uitgave
Frederik Swennen

© 2023 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

ISBN 978-94-000-1572-2
D/2023/7849/10
NUR 822
Gedrukt in de Europese Unie

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Etienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV
Omslagontwerp: Danny Juchtmans / www.dsigngraphics.be
Omslagbeeld: Tom Poelmans, *De blikvanger*, potlood op papier, 298 × 211 mm, 2022, collectie
Frederik Swennen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Dit boek is eveneens digitaal beschikbaar op www.stradalex.com en www.jurisquare.be.

VOORWOORD

Dit boek is een leidraad bij het Belgische personen- en familierecht *anno* 2023. Voor elk thema zet ik eerst de algemene beginselen uiteen, om nadien de rechtstechniek stelselmatig samen te vatten. Daarbij beperk ik mij tot verwijzingen naar regelgeving en naar de belangrijkste rechtspraak (hoogste internationale en nationale rechtscolleges) en rechtsleer. De stof in deze uitgave is systematisch bijgewerkt tot 1 oktober 2022. Met sommige latere evoluties kon ik nog rekening houden.

De techniek van het personen- en familierecht is voortdurend in beweging, onder invloed van boeiende maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen. De techniek van hier en nu is dus erg relatief. Ik plaats die daarom in context met uitweidingen en illustraties die kunnen helpen om de geldende techniek kritisch in vraag te stellen.

Ik schreef dit boek in de eerste plaats op maat van mijn studenten rechten aan de UA Antwerpen. Doordat het boek gericht is tot bachelorstudenten in de rechten, is het vlot toegankelijk voor een ruimer juridisch én niet-juridisch publiek.

Doorheen de tekst heb ik de Franstalige rechtsterminologie toegevoegd.

De weg in het personen- en familierecht bewandel ik niet alleen. Mijn voorganger em. prof. Fons Heyvaert heeft mij de noodzakelijke kritische bestudering en zorgvuldige toepassing van het personen- en familierecht bijgebracht. Met mijn collega's aan de universiteit en vakgenoten aan andere universiteiten heb ik boeiende discussies over mijn vakgebied en de raakpunten ervan met andere vakgebieden, die me nieuwe inzichten brengen. Mijn studenten en gewezen studenten hebben met hun kritische vragen en opmerkingen de vorm en de inhoud van dit boek ook mee bepaald. Ik leer verder veel uit de beoefening van het personen- en familierecht in de praktijk, samen met de collega's destijds bij Greenille en nu bij het Greenille Private Client Team van Deloitte Legal – *Lawyers*. Het team van Intersentia is gelukkig mee de weg willen inslaan van dit boek. Dank, ten slotte, aan mijn vrienden, verwanten en echtgenoot om me de tijd te gunnen een boek te schrijven over wat ik intussen behoorde te doen.

Frederik Swennen

1 januari 2023

INHOUD

Voorwoord	v
Lijst van juridische afkortingen	xxi
Lijst van afbeeldingen	xxxii

HOOFDSTUK 1

WAT IS PERSONEN- EN FAMILIERECHT?	1
§ 1. Juridische omschrijving	3
Focus 1. Familierecht buiten het burgerlijk recht	4
§ 2. Functionele omschrijving	5
§ 3. Verleden	8
A. Evoluties van het familierechtssysteem	8
B. Evoluties binnen het personen- en familierechtssysteem	14
§ 4. Toekomst	28
§ 5. Bijzondere plaats van het personen- en familierecht binnen het rechtssysteem	32
§ 6. Bronnen van het personen- en familierecht	35
A. Wetgeving	35
B. Rechtspraak	37
C. Rechtsleer	38

PERSONENRECHT

HOOFDSTUK 2

PERSONEN	41
Afdeling 1. Waarover gaat het?	42
Focus 2. Over personen, dieren en voorwerpen	45
Afdeling 2. De natuurlijke persoon	50
§ 1. De mens	50
§ 2. Vanaf de geboorte	50
A. Levende en levensvatbare geboorte	51
B. Doodgeboorte	52
C. Nog geen geboorte	55
Focus 3. Het menselijke leven voor de geboorte	56
§ 3. Tot aan het overlijden	61

A.	Overlijden	61
B.	Afwezigheid (art. 112-125 oud BW)	62
1.	Vermoeden van afwezigheid	62
a.	Algemeen	62
b.	Gerechtelijk bewind	64
2.	Verklaring van afwezigheid	66
C.	Gerechtigde verklaring van overlijden (art. 126-135 oud BW)	67
Focus 4.	Het menselijke leven na de dood	69
Afdeling 3.	De menselijke persoon en zijn persoonlijkheidsrechten	72
§ 1.	Waarover gaat het?	72
§ 2.	Kenmerken	75
§ 3.	Overzicht	78
Focus 5.	Het recht op een menswaardig levenseinde	80
Afdeling 4.	De juridische persoon en zijn staat	87
§ 1.	De staat	87
A.	Waarover gaat het?	87
B.	Kenmerken	90
C.	Bedenkingen	91
§ 2.	De vorderingen van staat	91
A.	Waarover gaat het?	91
B.	Kenmerken	93
§ 3.	Het bezit van staat	94
A.	Waarover gaat het?	94
B.	Functies	95
Afdeling 5.	De identificatie van de natuurlijke persoon	96
§ 1.	Waarover gaat het?	96
Focus 6.	<i>Forever young?</i>	97
§ 2.	Namen	98
A.	<i>Naam</i>	99
1.	Begrip	99
2.	Eerste toekenning	99
3.	Latere wijzigingen	100
B.	Voornamen	105
C.	Aard en kenmerken van naam en voornamen	107
D.	Buitengewone namen	108
§ 3.	Woonplaats en verblijfplaats	108
A.	Woonplaats	109
B.	Verblijfplaats	110
§ 4.	Geslacht	111
A.	Waarover gaat het?	111
B.	Eerste toekenning	114
C.	Latere wijzigingen	116

Afdeling 6. Registratie en publiciteit	120
§ 1. Burgerlijke stand	121
§ 2. Bevolkingsregisters	123
§ 3. Rijksregister	124
§ 4. Identiteitsdocumenten	124
§ 5. Belgisch Staatsblad	125
§ 6. Dagbladen.	125
§ 7. Registers beschermde personen.	126

HOOFDSTUK 3

BELGEN EN VREEMDELINGEN.	127
Afdeling 1. Waarover gaat het?	128
Focus 7. “Sire, er zijn geen Belgen”	134
Afdeling 2. Kenmerken van het Belgische nationaliteitsrecht.	140
Afdeling 3. De algemene bepalingen van het WBN	142
Afdeling 4. Verwerving van de Belgische nationaliteit	144
§ 1. Toekenning van de Belgische nationaliteit	144
A. Op basis van afstamming of adoptie: <i>ius sanguinis</i>	145
B. Op basis van de geboorte in België: <i>ius soli</i>	146
§ 2. Verkrijging van de Belgische nationaliteit.	147
A. Nationaliteitsverklaring	148
B. De naturalisatie.	156
Afdeling 5. Het verlies van de Belgische nationaliteit	158
§ 1. Vrijwillig	159
§ 2. Automatisch	159
§ 3. Vervallenverklaring	161

HOOFDSTUK 4

ONBEKWAAMHEID EN BEWIND	165
Afdeling 1. Waarover gaat het?	165
Afdeling 2. Onbekwaamheid	166
Afdeling 3. Bewind.	171

HOOFDSTUK 5

MINDERJARIGEN	175
Afdeling 1. Waarover gaat het?	175
Afdeling 2. Niet-ontvoogde minderjarigen	176
§ 1. De onbekwaamheid	176
§ 2. Het bewind	181

A.	Ouderlijk bewind	181
B.	Voogdij	185
	1. Ontstaan en einde van de voogdij	185
	2. De voogdijorganen	187
	a. Vrederechter	187
	b. Voogd	187
	c. Toezienende voogd	188
	d. Kenmerken van de opdrachten van voogd en toezienende voogd	188
	e. Andere voogdijorganen	190
	3. Werking van de voogdij	191
	a. Dringende maatregelen	191
	b. Boedelbeschrijving	191
	c. Basisbeschikking	191
	d. Eigenlijke werking	193
	4. Controle van de voogdijorganen	195
	5. Het einde van de voogdij(opdracht)	195
	Afdeling 3. Ontvoogde minderjarigen	196
	Afdeling 4. Meerderjarigen	198

HOOFDSTUK 6

	BESCHERMDE MEERDERJARIGEN.	199
	Afdeling 1. Waarover gaat het?	201
	Afdeling 2. Toepassingsgebied	205
	§ 1. Meerderjarigen	205
	§ 2. Gezondheidstoestand	206
	§ 3. Verkwisting	207
	Afdeling 3. Buitengerechtelijke bescherming	208
	§ 1. (On)geldigheid van rechtshandelingen	209
	A. Bij leven	209
	B. Na overlijden	211
	§ 2. Informeel bewind	212
	A. Waarover gaat het?	212
	B. Voorzorgsvolmacht	213
	1. Inleiding	213
	2. Toepassingsgebied	213
	3. Aanvang van de buitengerechtelijke bescherming	215
	4. Inhoud	215
	a. Bekwaamheid	215
	b. Bewind	216

5. Einde.....	218
C. Informeel bewind binnen huwelijk of wettelijke samenwoning	218
Afdeling 4. Rechterlijke bescherming	220
§ 1. Bekwaamheid.....	220
A. Omvang.....	220
Focus 8. De onbekwaamheid van beschermde meerderjarigen afschaffen?	220
1. Algemeen, onder algemene titel of bijzonder	221
a. Uitgangspunten	221
b. Checklists.....	222
c. Rechtshandelingen buiten de checklists	225
d. Versterking van de autonomie	225
2. Volledig of beperkt.....	226
3. Duur	227
B. Sanctionering	227
C. Aanvang en einde	228
§ 2. Bewind.....	228
A. Waarover gaat het?	229
B. De bewindsorganen	229
1. De vrederechter	229
2. De bewindvoerder	230
3. De vertrouwenspersoon.....	232
4. Kenmerken van de opdracht van de bewindvoerder en de vertrouwenspersoon	233
5. Andere bewindsorganen	237
C. Werking.....	239
1. Algemene bepalingen.....	239
2. Bijstand.....	242
3. Vertegenwoordiging en beheer	243
a. Algemeen.....	243
b. Bijzondere machtigingen	243
D. Informatie en verslag	247
E. Controle en aansprakelijkheid	249
a. De bewindvoerder	249
b. De vertrouwenspersoon.....	250
F. Aanvang en einde	250
G. Bewind uitgeoefend door de ouders.....	251
§ 3. Gemeenschappelijke bepalingen	251
A. Publiciteitsmaatregelen.....	251
B. Administratief dossier	252
C. Betekeningen en kennisgevingen	253

HOOFDSTUK 7

GEESTESZIEKEN	255
Afdeling 1. Waarover gaat het?	256
Afdeling 2. Exclusief karakter van de wet	259
Afdeling 3. Materiële toepassingsvoorwaarden	260
§ 1. Geesteszieke	261
§ 2. Gevaar	262
§ 3. Causaal verband tussen geestesziekte en gevaar	264
§ 4. De toestand moet de opneming vereisen	264
§ 5. Geen andere geschikte behandeling	264
Afdeling 4. Maatregelen	265
§ 1. Behandeling in een ziekenhuis	265
§ 2. Verpleging in een gezin	268
§ 3. Waarborgen	268
Afdeling 5. De bekwaamheid van de opgenomen geesteszieke	268

FAMILIERECHT

HOOFDSTUK 8

FAMILIES	273
§ 1. Partners: horizontaal familierecht	274
§ 2. Ouders en kinderen: verticaal familierecht	279
§ 3. Verwanten	280
§ 4. Kruispunten	281
Focus 9. De entiteit familie als voorwerp van regelgeving	283

PARTNERS	285
-----------------------	-----

HOOFDSTUK 9

ECHTGENOTEN	287
Afdeling 1. Waarover gaat het?	290
Afdeling 2. Aangaan	292
§ 1. Grondvoorwaarden	293
A. Leven	293
B. Geslacht	293
C. Toestemming	295
1. Algemeen	295
2. Wilsgebreken	296
Focus 10. Fort Europa	298
D. Bekwaamheid	304

1. Minderjarigen	304
2. Beschermde meerderjarigen	306
E. Twee personen	307
F. Monogamie	307
Focus 11. <i>Two's a crowd and three's a party (Andy Warhol)?</i>	309
G. Incestverbod	310
Focus 12. Een recht op incest?	314
§ 2. Vormvoorwaarden	317
§ 3. Nietigheid	320
§ 4. Bewijs	322
Afdeling 3. Inhoud	322
§ 1. Algemeen	323
§ 2. Persoonsrechtelijke inhoud van het huwelijk	327
A. Samenwoning	327
B. Bijstand	328
C. Getrouwheid	328
Focus 13. Betrapt!	329
D. Normale seksuele betrekkingen	330
E. Voortplanting	331
§ 3. Vermogensrechtelijke inhoud van het huwelijk	332
A. De bescherming van de voornaamste gezinswoning en het huisraad	332
1. Bescherming van de gezinswoning	332
a. Algemeen	332
b. Op de voornaamste gezinswoning rust een zakelijk recht	333
c. De voornaamste gezinswoning wordt gehuurd	333
2. De bescherming van het huisraad	335
B. De hulp- en bijdrageplichten	336
1. De hulpplicht	336
2. De bijdrageplicht	336
3. Verband en onderscheid tussen de hulp- en bijdrageplichten	337
4. Handhaving	338
C. De hoofdelijke gehoudenheid	339
§ 4. Dringende maatregelen	340
A. Toepassingsvoorwaarden	340
1. Grof plichtsverzuim of ernstige verstoring van de verstandhouding	340
2. Dringend	342
B. De maatregelen	342

1.	Verboden maatregelen	342
2.	Gezag, verblijf en persoonlijk contact	342
3.	Begroting, wijziging of afschaffing van uitkeringen tot levensonderhoud	343
4.	Verblijfplaats van de echtgenoten	343
5.	Goederen van de echtgenoten	344
6.	Persoon en goederen van derden	344
7.	Buitengewone maatregelen in spoedeisende gevallen.	345
8.	Geldingsduur	345
§ 5.	Nietigverklaring van handelingen	347
§ 6.	De feitelijke scheiding	348
Afdeling 4.	Ontbinding.	350
§ 1.	Ontbinding door overlijden	351
§ 2.	Ontbinding door echtscheiding. Inleiding	351
A.	De echtscheiding in het algemeen	352
B.	Het Belgische echtscheidingsrecht	355
1.	De echtscheiding zonder onderlinge toestemming	355
2.	De echtscheiding met onderlinge toestemming.	356
3.	Verhouding tussen EOO en EOT.	356
4.	Minderjarigen en beschermde meerderjarigen	356
§ 3.	De echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk	357
A.	De gronden	357
1.	Algemene opmerkingen.	357
2.	De dadelijke EOO	358
a.	Begrip.	358
b.	Bewijs.	359
Focus 14.	Curieuzenezemosterdpot	360
3.	De feitelijke scheiding en het herhaalde verzoek tot echtscheiding	362
B.	Voorlopige maatregelen	365
C.	De gevolgen van de EOO	367
1.	Ontbinding van het huwelijk	367
2.	Wederzijds verval van voordelen (art. 299 oud BW).	368
3.	De partneralimentatie na echtscheiding (art. 301 oud BW).	368
a.	Waarover gaat het?.	368
b.	Onderhoudsovereenkomst	370
c.	Gerechtigdheid op partneralimentatie.	371
Focus 15.	Wangedrag als (gedeeltelijke) weigeringsgrond?.	373
d.	Begroting	374

e. Modaliteiten	378
Focus 16. Wangedrag als wijzigingsgrond?	379
f. Beëindiging	379
g. Handhaving	382
4. De kinderen	382
§ 4. Echtscheiding door onderlinge toestemming	382
A. Algemeen	383
B. Voorwaarden	383
1. Een voorafgaande overeenkomst	383
2. Wijzigingen aan de voorafgaande overeenkomsten tijdens de procedure	386
a. Op het initiatief van de rechtbank	386
b. Op het initiatief van de echtgenoten	388
C. Gevolgen	388
1. De ontbinding ex nunc van het huwelijk	388
2. Wijzigingen aan de voorafgaande overeenkomsten	389
Focus 17. Schijnechtscheidingen	391
Afdeling 5. Scheiding van tafel en bed	392

HOOFDSTUK 10

WETTELIJK SAMENWONENDEN	393
Afdeling 1. Waarover gaat het?	394
Focus 18. De wettelijke samenwoning als mini-huwelijk?	395
Afdeling 2. Aangaan	397
§ 1. Grondvoorwaarden	397
§ 2. Vormvoorwaarden	398
Afdeling 3. Inhoud	399
Afdeling 4. Ontbinding	401
§ 1. Gronden en procedure	401
§ 2. Gevolgen	403

HOOFDSTUK 11

FEITELIJK SAMENWONENDEN	405
Afdeling 1. Waarover gaat het?	405
Afdeling 2. Aangaan	407
Afdeling 3. Inhoud	408
Afdeling 4. Ontbinding	409
Focus 19. Naar een dwingende relatiebescherming?	411

ouders en kinderen	413
---------------------------------	-----

HOOFDSTUK 12

ouders	415
---------------------	-----

Afdeling 1. Inleiding: inkt, bloed, melk, water	417
---	-----

§ 1. Inkt: juridisch ouderschap	419
---------------------------------------	-----

Focus 20. Groepsouderschap en multi-ouderschap	421
---	-----

§ 2. Bloed: biologisch ouderschap	423
---	-----

Focus 21. Het recht op afstammingsinformatie	423
---	-----

§ 3. Melk: sociaal ouderschap	432
-------------------------------------	-----

Focus 22. Nieuw samengestelde gezinnen	434
---	-----

§ 4. Water: intentioneel ouderschap	439
---	-----

Afdeling 2. De afstamming	445
---------------------------------	-----

§ 1. Historiek van het afstammingsrecht	446
---	-----

§ 2. Uitgangspunten in het afstammingsrecht	458
---	-----

A. Titel van de afstamming	460
----------------------------------	-----

B. Inhoudelijke uitgangspunten	461
--------------------------------------	-----

1. Afweging ('schaar-steen-papier') tussen grondslagen van de afstamming	461
---	-----

a. Inleiding	461
--------------------	-----

b. Bloed: biologische band	462
----------------------------------	-----

Focus 23. Begeleide voortplanting en zwangerschap-voor-een-ander (draagmoederschap)	463
---	-----

c. Melk: bezit van staat	466
--------------------------------	-----

d. Water: intentie	468
--------------------------	-----

2. Afweging ('schaar-steen-papier') tussen belangen	470
---	-----

a. Situering	470
--------------------	-----

b. Incest	472
-----------------	-----

c. Verkrachting van de moeder	473
-------------------------------------	-----

d. Strijdigheid met het belang van het kind	474
---	-----

C. Procedurele uitgangspunten	477
-------------------------------------	-----

1. Bewijs van de afstamming	477
-----------------------------------	-----

Focus 24. Zwijgen is toestemmen?	479
---	-----

2. Afstammingsvorderingen	481
---------------------------------	-----

a. Algemene situering	481
-----------------------------	-----

b. Kenmerken	481
--------------------	-----

§ 3. De afstamming van rechtswege	485
---	-----

A. Vestiging	485
--------------------	-----

1. Afstamming langs moederszijde	485
--	-----

2. Afstamming langs vaderszijde	486
---------------------------------------	-----

3. Afstamming langs meemoederszijde	490
---	-----

B.	Betwisting	490
1.	Gemeenschappelijke regels	490
2.	Afstamming langs moederszijde	491
3.	Afstamming langs vaderszijde	493
4.	Afstamming langs meemoederszijde	497
§ 4.	De erkenning	499
A.	Vestiging	499
1.	Gemeenschappelijke regels	499
Focus 25.	Frauduleuze erkenningen en gedwongen erkenningen:	
Fort Europa	<i>revisited</i>	501
2.	Afstamming langs moederszijde	507
3.	Afstamming langs vaderszijde	508
4.	Afstamming langs meemoederszijde	508
B.	Betwisting	509
1.	Afstamming langs moederszijde en langs vaderszijde	509
2.	Afstamming langs meemoederszijde	512
C.	Vernietiging	513
D.	Gevolg van betwisting en vernietiging	514
§ 5.	Gerechtelijke vestiging	514
A.	Vestiging	514
1.	Gemeenschappelijke regels	514
2.	Afstamming langs moederszijde	516
3.	Afstamming langs vaderszijde	517
4.	Afstamming langs meemoederszijde	518
B.	Betwisting	518
Afdeling 3.	De adoptie	519
§ 1.	Waarover gaat het?	519
§ 2.	Historiek	524
§ 3.	Grondvoorwaarden voor de adoptie	525
A.	Wettige redenen	525
Focus 26.	Schijnadopties en gedwongen adopties	525
B.	Afweging van belangen	526
C.	De burgerlijke staat van de adoptieouder en de geadopteerde	527
1.	Adoptieouder(s)	527
Focus 27.	Platonisch ouderschap	531
2.	Geadopteerde	532
D.	Geen adoptie tussen verwanten	533
E.	Leeftijd en leeftijdsverschil	534
F.	Adoptiebekwaamheid en -geschiktheid	535
G.	Leven	536
H.	Opeenvolgende adopties	536

I. Toestemmingen	537
§ 4. Inhoud van de adoptie	540
A. Gemeenschappelijke inhoud van de gewone en de volle adoptie	540
B. Bijzondere inhoud van de gewone adoptie	541
C. Bijzondere inhoud van de volle adoptie	542
§ 5. Einde van de adoptie	543

HOOFDSTUK 13

OPVOEDERS	547
Afdeling 1. Gezag	548
§ 1. Ouderlijk gezag	549
A. Situering en evoluties. Het Kinderrechtenverdrag	549
B. Inhoud van het gezag	551
C. Titularissen van het gezag	554
D. Uitoefening van het gezag	555
1. Opvoedingsrecht	555
2. Contact en informatie	557
§ 2. Andere gezagsvormen	560
A. Voogdij	560
B. Pleegvoogdij	561
C. Pleegzorg	562
D. Overdracht van de materiële bewaring	565
E. Wet Bescherming Persoon Geesteszieke	565
F. Feitelijk gezag	565
§ 3. Contact	566
A. Contactgerechtigden	566
Focus 28. De rechtspositie van de verwekker van een kind	570
B. Uitoefening van het recht	571
§ 4. Handhaving van gezag en contact	573
Focus 29. Alternatieve benaderingen van conflictueus ouderschap	578
Afdeling 2. Levensonderhoud	579
§ 1. De ouderlijke onderhoudsplicht	579
Focus 30. Onwaardige kinderen	580
Focus 31. Hocus pocus?	585
§ 2. Andere onderhoudsvormen	593
A. Overzicht	593
B. De vordering tot uitkering voor levensonderhoud tegen de vermoedelijke verwekker	594
Afdeling 3. Overheidstoezicht	597

§ 1. Maatregelen over de ouders	599
A. Voogdij over sociale uitkeringen	599
B. Opvoedingsbijstand	600
C. Ontzetting van het ouderlijk gezag	600
§ 2. Administratieve sancties	602
§ 3. Jeugddelinquentie	604
§ 4. Integrale Jeugdhulp	611
A. Vrijwillige jeugdhulpverlening	611
B. Gerechtelijke jeugdhulpverlening	612
VERWANTEN	617
HOOFDSTUK 14	
VERWANTEN	619
Afdeling 1. Wie zijn de verwanten?	620
§ 1. Bloedverwantschap	620
§ 2. Aanverwantschap	622
§ 3. Graden en lijnen van verwantschap	624
§ 4. Keuzeverwantschap	625
Afdeling 2. Algemene inhoud	626
§ 1. Huwelijksbeletselen	626
§ 2. Verbod tot tweezijdige vaststelling van de afstamming	627
§ 3. Familiale rechten en plichten	627
Afdeling 3. Onderhoudsrecht	629
§ 1. Waarover gaat het?	629
§ 2. Beginselen	631
A. Kenmerken van de onderhoudsrelatie	631
B. Pluraliteit van onderhoudsplichtigen of -gerechtigden	634
C. Verhaal	635
D. Verjaring	636
E. Handhavingsrecht	637
§ 3. Levensonderhoud bij leven	638
§ 4. Onderhoudsvorderingen tegen de nalatenschap	640

LIJST VAN JURIDISCHE AFKORTINGEN

AA (NL)	Ars Aequi
Abortuswet	Wet 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking (...), <i>BS</i> 29 oktober 2018
Act.dr.fam.	Actualités du droit de la famille
Adoptiewet 2003	Wet 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, <i>BS</i> 16 mei 2003
Afstammingswet 1987	Wet 31 maart 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming, <i>BS</i> 27 mei 1987
Afstammingswet 2006	Wet 1 juli 2006 tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan, <i>BS</i> 29 december 2006
AJDA (FR)	Actualité Juridique de Droit Administratif
AJT	Algemeen juridisch tijdschrift
Algemene Verordening Gegevensbescherming	Verordening (EU) 2016/79 van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens (...), <i>Pb.L.</i> 2016, afl. 119, 1
Alimentatieverordening	Verordening (EG) nr. 4/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen
AM	Auteurs en media/Auteurs et média
Amén.	Aménagement, environnement, urbanisme et droit financier
Ann.dr.Louvain	Annales de droit de Louvain
Antwoordrechtwet	Wet 23 juni 1961 betreffende het recht tot antwoord, <i>BS</i> 8 juli 1961
APM	Administration Publique (Mensuel): revue du droit public et des sciences administratives
APR	Algemene praktische rechtsverzameling

Arbeidsovereenkomstenwet	Wet 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, <i>BS</i> 22 augustus 1978
Arr.Cass.	Arresten van het Hof van Cassatie
Bb&b	Burger, bestuur en beleid
Benelux Jur.	Benelux Gerechtshof: jurisprudentie
Bijzondere Wet Hervorming Instellingen	Bijzondere wet 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, <i>BS</i> 15 augustus 1980
Brussel IIbis Verordening	Verordening (EG) 2201/2003 van de Raad van 27 november 2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1347/2000
BS	Belgisch Staatsblad
BVR	Besluit van de Vlaamse Regering
Bull. (F)	Bulletin des arrêts de la Cour de cassation
BUPO	Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten van 19 december 1966, <i>BS</i> 2 december 1988
BVerfG	Bundesverfassungsgericht
BW	Burgerlijk Wetboek
Cass.	Hof van Cassatie
CDPK	Publiekrechtelijke Kronieken
CML Rev.	Common Market Law Review
Computerr. (NL)	Computerrecht
DAVO	Dienst voor alimentatievorderingen
De Burg.St.	De burgerlijke stand
De Verz.	De Verzekering
Decreet Begraafplaatsen en Lijkbezorging	Wet 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging, <i>BS</i> 3 augustus 1971
Decreet Binnenlandse Adoptie	Decreet 3 juli 2015 houdende regeling van de binnenlandse adoptie van kinderen (...), <i>BS</i> 7 augustus 2015
Decreet De Lijn	Decreet 31 juli 1990 betreffende het publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap Vlaamse Vervoersmaatschappij – De Lijn, <i>BS</i> 27 oktober 1990
Decreet Integrale Jeugdhulp	Decreet 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, <i>BS</i> 13 september 2013
Decreet Interlandelijke Adoptie	Decreet 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, <i>BS</i> 2 maart 2012

Decreet JDR	Decreet 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, <i>BS</i> 26 april 2019.
Decreet Rechtspositie	Decreet 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp, <i>BS</i> 4 oktober 2004
Div. Act.	Divorce : actualité juridique, sociale et fiscale
Dr.Q.M.	Droit en quart monde
Echtscheidingswet 2007	Wet 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding, <i>BS</i> 7 juni 2007
ECOSOC	Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten van 19 december 1966, <i>BS</i> 2 december 1988
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EJ	Echtscheidingsjournaal
ELJ	European Law Journal
Embryowet	Wet 11 mei 2003 betreffende het onderzoek op embryo's in vitro, <i>BS</i> 28 mei 2003
EOO	Echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk
EOT	Echtscheiding door onderlinge toestemming
ERPL	European Review of Private Law
EU	Europese Unie
Euthanasiewet	Wet 28 mei 2002 betreffende de euthanasie, <i>BS</i> 22 juni 2002
EVRM	Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, <i>BS</i> 19 augustus 1955
F. Rechtspr.	Fundamentele Rechtspraak
Fisc.Koer.	De fiscale koerier
Fiscoloog	Fiscoloog: Nieuwsbrief over fiscaliteit
FJF	Fiscale jurisprudentie
FJR (NL)	Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht
FOD Justitie	Federale Overheidsdienst Justitie
GAS	Gemeentelijke administratieve sanctie
GAS-wet	Wet 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties, <i>BS</i> 1 juli 2013
Ger.W.	Gerechtigd Wetboek
Gw.	Grondwet
GwH	Grondwettelijk Hof (tot 7 mei 2007 Arbitragehof genoemd)

Haags Adoptieverdrag	Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie van 29 mei 1993, <i>BS</i> 6 juni 2005
Haags Kinderbeschermingsverdrag	Verdrag inzake de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van de ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen van 19 oktober 1996, <i>BS</i> 22 augustus 2014
Haags Kinderontvoeringsverdrag	Verdrag betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen van 25 oktober 1980, <i>BS</i> 24 april 1999
Handvest Grondrechten EU	Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie
Harvard L.Rev. (VS)	Harvard Law Review
Herzien Europees Adoptieverdrag	Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen (herzien) van 27 november 2008, <i>BS</i> 21 augustus 2015
HR (NL)	Hoge Raad
HRJ	Hoge Raad voor de Justitie
Huur	Huur. Het huurrecht in de praktijk
HvJ	Hof van Justitie van de Europese Unie
IECL	Institute of European and Comparative Law
I.J.G.S.L.	International Journal of Gender, Sexuality and Law
Int. J.L.Pol.Fam.	International Journal of Law, Policy and the Family
Intern. Journ. Comp. L.L.I.R.	International journal of comparative labour law and industrial relations
Interneringswet	Wet 5 mei 2014 betreffende de internering, <i>BS</i> 9 juli 2014
J.dr.jeun.	Journal du droit des jeunes
JBW	Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, <i>BS</i> 15 april 1965
JDE	Journal de droit européen
JDI (FR)	Journal du droit international Clunet
JL	Jurisprudence de Liège
JLMB	Revue de jurisprudence de Liège, Mons et Bruxelles
JLS	Journal of Law and Society
Journ. Jur.	Le journal du juriste
JT	Journal des tribunaux
JTDE	Journal des tribunaux – Droit européen

JTT	Arbeidsrecht, sociale zekerheid, sociaal procesrecht, sociaal strafrecht
Jur. HvJ	Jurisprudentie van het Hof van Justitie en van het Gerecht van Eerste Aanleg
KB	Koninklijk Besluit
Kinderrechtenverdrag	Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, <i>BS</i> 24 maart 1992
Krankzinnigenwet	Wet 18 juni 1850 op de regeling der krankzinnigen, <i>BS</i> 21 juni 1850
Leerplichtwet	Wet 29 juni 1983 betreffende de leerplicht, <i>BS</i> 6 juli 1983
LGDJ (FR)	Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence
Liga	Liga voor mensenrechten. Nieuwsbrief
MBV	Medisch begeleide voortplanting
MBV-wet	Wet 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten, <i>BS</i> 17 juli 2007
NBMV	Niet-begeleide minderjarige vreemdeling
NBW	Nederlands Burgerlijk Wetboek
NC	Nullum Crimen: Tijdschrift voor straf- en strafprocesrecht
NFM	Notariaat: notarieel en fiscaal maandblad
NIPR (NL)	Nederlands internationaal privaatrecht
NJ (NL)	Nederlandse Jurisprudentie
NJB (NL)	Nederlands Juristenblad
NjW	Nieuw Juridisch Weekblad
NQHR (NL)	Netherlands Quarterly of Human Rights
OCMW-wet	Organieke wet 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, <i>BS</i> 5 augustus 1976
Omz.	Ministeriële Omzendbrief
Orgaantransplantatiewet	Wet 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen, <i>BS</i> 14 februari 1987
P&B	Tijdschrift voor procesrecht en bewijsrecht
Pas.	Pasicrisie belge
Pb. L	Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen – Wetgeving
Pb.C.	Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen – Mededelingen

Pleegzorgdecreet	Decreet 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg, <i>BS</i> 16 augustus 2012
Politiewet Spoorwegen	Wet 27 april 2018 op de politie van de spoorwegen, <i>BS</i> 29 mei 2018
R.Cass.	Recente arresten van het Hof van Cassatie
RABG	Rechtspraak Antwerpen Brussel Gent
RAE	Revue des affaires européennes
RBDC	Revue belge de droit constitutionnel
RCJB	Revue critique de jurisprudence belge
RDPC	Revue de droit pénal et de criminologie
RDTI	Revue du droit de technologies de l'information
Rec. CJCE	Recueil de la jurisprudence de la Cour de justice et du Tribunal de première instance
Rec.gén.enr.not.	Recueil général d'enregistrement et du notariat
Rep.Eur.Court H.R.	European Court of Human Rights. Reports of judgments
Res Jur.Imm.	Res et jura immobilia: driemaandelijks tijdschrift van zaken- en bouwrecht
Rev.crit.DIP (FR)	Revue critique de droit international privé
Rev.dr.comm.	Revue de droit communal
Rev.dr.étr.	Revue du droit des étrangers
Rev.dr.ULg	Revue de la Faculté de droit de l'Université de Liège
Rev.trim.dr.eur. (FR)	Revue trimestrielle de droit européen
Rev.Trim.Dr.H	Revue trimestrielle des droits de l'homme
RGAR	Revue générale des assurances et des responsabilités
RNB	Revue du notariat belge
Rome III-Verordening	Verordening (EU) Nr. 1259/2010 van de Raad tot nauwere samenwerking op het gebied van het toepasselijke recht inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed
RPS	Revue pratique des sociétés civiles et commerciales
RRD	Revue régionale de droit
RRP	Revue de planification patrimoniale belge et internationale
RTDF	Revue trimestrielle de droit familial
RUDH	Revue universelle des droits de l'homme
RvV	Raad voor Vreemdelingenbetwistingen
RW	Rechtskundig Weekblad

SEW	Sociaal-economische wetgeving: tijdschrift voor Europees en economisch recht
Soc.Kron.	Sociaalrechtelijke kronieken
Staatlozenverdrag	Verdrag van New York betreffende de Status van Staatlozen van 28 september 1954, <i>BS</i> 10 augustus 1960.
Sv.	Wetboek van Strafvordering
Sw.	Strafwetboek
T.Fam.	Tijdschrift voor Familierecht
T.Gem.	Tijdschrift voor gemeenterecht
T.Gez./Rev.dr.Santé	Tijdschrift voor Gezondheidsrecht/Revue de droit de la santé
T.Not.	Tijdschrift voor notarissen
TPP	Tijdschrift privacy & persoonsgegevens
T.Strafr.	Tijdschrift voor strafrecht: jurisprudentie, nieuwe wetgeving en doctrine voor de praktijk
T.Vred.	Tijdschrift van de vrede- (en politierechters)
T.Vreemd.	Tijdschrift voor vreemdelingenrecht
TBBR	Tijdschrift voor Belgisch burgerlijk recht
TBO	Tijdschrift voor bouwrecht en onroerend goed
TBP	Tijdschrift voor bestuurswetenschappen en publiekrecht
Tegenspraak	Tegenspraak: kritisch tijdschrift over recht en maatschappij
Terrorismewet	Wet 20 juli 2015 tot versterking van de strijd tegen het terrorisme, <i>BS</i> 5 augustus 2015
TFR	Tijdschrift voor fiscaal recht
TGR	Tijdschrift voor Gentse rechtspraak
Tijdschrift@ipr.be	Tijdschrift voor internationaal privaatrecht
TJK	Tijdschrift voor jeugdrecht en kinderrechten
TRD&I	Tijdschrift rechtsdocumentatie en -informatie
TSR	Tijdschrift voor sociaal recht
TvMR	Tijdschrift voor Mensenrechten
TvOF	Tijdschrift voor Overheidsfinanciën
TVW	Tijdschrift voor wetgeving
TWVR	Tijdschrift voor West-Vlaamse rechtspraak
UVRM	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948, <i>BS</i> 31 maart 1949
VCF	Vlaamse Codex Fiscaliteit

Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap	Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap van 13 december 2006, <i>BS</i> 22 juli 2009
Verzekeringswet	Wet 2 april 2014 betreffende de verzekeringen, <i>BS</i> 30 april 2014
Vl.T.Gez.	Vlaams tijdschrift voor gezondheidsrecht
Voetbalwet	Wet 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, <i>BS</i> 3 februari 1999
VOS	Verontrustende situatie – Decreet Integrale Jeugdhulp
Vreemdelingenwet	Wet 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, <i>BS</i> 31 december 1980
Vrouwenverdrag	Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen van 18 december 1979, <i>BS</i> 5 november 1985
VEU	Verdrag betreffende de Europese Unie
VWEU	Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
WER	Wetboek van economisch recht
WBN	Wetboek van de Belgische nationaliteit van 28 juni 1984, <i>BS</i> 12 juli 1984
Wet Bescherming Persoon Geesteszieke	Wet 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, <i>BS</i> 27 juli 1990
Wet betreffende de bevolkingsregisters en de identiteitskaarten	Wet 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, <i>BS</i> 3 september 1991
Wet Dierenwelzijn	Wet 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren, <i>BS</i> 3 december 1986
Wet Maatschappelijke Integratie	Wet 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, <i>BS</i> 31 juli 2002
Wet Medische Experimenten	Wet 7 mei 2004 inzake experimenten op de menselijke persoon, <i>BS</i> 18 mei 2004
Wet Menselijk Lichaamsmateriaal	Wet 19 december 2008 inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek, <i>BS</i> 30 december 2008
Wet Motivering Bestuurshandelingen	Wet 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen, <i>BS</i> 12 september 1991
Wet Partnergeweld I	Wet 24 november 1997 strekkende om het geweld tussen partners tegen te gaan, <i>BS</i> 6 juli 1998

Wet Partnergeweld II	Wet 28 januari 2003 tot toewijzing van de gezinswoning aan de echtgenoot of aan de wettelijk samenwonende die het slachtoffer is van fysieke gewelddaden vanwege zijn partner en tot aanvulling van artikel 410 van het Strafwetboek, <i>BS</i> 12 februari 2003
Wet Patiëntenrechten	Wet 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, <i>BS</i> 26 september 2002
Wet Tijdelijk Huisverbod	Wet 15 mei 2012 betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld, <i>BS</i> 1 oktober 2012
WIPR	Wetboek van internationaal privaatrecht
WVV	Wetboek van vennootschappen en verenigingen

LIJST VAN AFBEELDINGEN

Afbeelding 1.	Lucas Cranach I, <i>Adam en Eva</i>	1
Afbeelding 2.	De vier kwadranten van de familie	7
Afbeelding 3.	Loskoppeling verticale en horizontale as van de familie . . .	10
Afbeelding 4.	Verdere afbrokkeling van de kwadranten van de familie . . .	11
Afbeelding 5.	Herintegratie van de familie	14
Afbeelding 6.	Dodi Espinosa, <i>Self-portrait with mask</i>	39
Afbeelding 7.	Indeling van de juridische categorieën	43
Afbeelding 8.	Gustave Van de Woestyne, <i>Gastvrijheid voor vreemdelingen</i>	127
Afbeelding 9.	De verwerving van de Belgische nationaliteit	144
Afbeelding 10.	Het verlies van de Belgische nationaliteit	158
Afbeelding 11.	Frits van den Berghe, <i>De idioot bij de vijver</i>	199
Afbeelding 12.	Fred Bervoets, <i>Doorsnee Vlaamse Familie</i>	271
Afbeelding 13.	Aantal huwelijken – absolute cijfers	292
Afbeelding 14.	Brutohuwelijkscijfer	292
Afbeelding 15.	Aantal huwelijken tussen personen van hetzelfde geslacht . .	295
Afbeelding 16.	Aantal huwelijken en echtscheidingen – absolute cijfers . . .	353
Afbeelding 17.	Brutohuwelijkscijfer en bruto-echtscheidingscijfer	354
Afbeelding 18.	Aantal echtscheidingen per aantal huwelijken in een jaar . .	354
Afbeelding 19.	Aantal verklaringen van wettelijke samenwoning en aantal huwelijken	394
Afbeelding 20.	Aantal beëindigingen van wettelijke samenwoning en aantal echtscheidingen	401
Afbeelding 21.	Aantal verklaringen van wettelijke samenwoning en aantal beëindigingen van wettelijke samenwoning	402
Afbeelding 22.	Ouderschapsconcurrentie	435
Afbeelding 23.	Vestiging van de oorspronkelijke afstamming	446
Afbeelding 24.	Betwisting van de oorspronkelijke afstamming	446
Afbeelding 25.	Artikelsgewijs overzicht van arresten van het Grondwettelijk Hof over de Afstammingswet 2006 (stand: 1 januari 2023).	457
Afbeelding 26.	Afstammingsvorderingen	481
Afbeelding 27.	Jeugdbescherming	599

